

Verslag Platform Groen Erfgoed

Datum: 22 oktober 2008 (eerste bijeenkomst)

Locatie: RACM in Zeist

Introductie

Dr. Erik Kleijn, hoofd van de afdeling Gebouwd Erfgoed van de RACM, vertelt over de totstandkoming van het platform. Tijdens het Internationaal Sonsbeek Symposium (1999) in Arnhem ontstond een initiatief om kennis en visie te bundelen met de oprichting van het Platform Monumentaal Groen. Een idee van dat platform was om kennisbijeenkomsten te organiseren waarbij de RACM als gastheer zou optreden. Het Platform Monumentaal Groen is op het moment niet meer actief. Omdat bij de RACM ervaring is in het organiseren van kennisbijeenkomsten, starten we nu alsnog, maar dan onder de naam Platform Groen Erfgoed. Het doel is kennis te delen over waardestelling, restauratie en instandhouding van historisch groen erfgoed.

Eerste spreker: Bert Maes - Behoud van historisch plantmateriaal.

Bert Maes (Ecologisch Adviesbureau Maes) is specialist op het gebied van genenbronnen van bomen en heesters. Op dit platform houdt hij een pleidooi voor het behoud van historisch plantmateriaal door het daadwerkelijk behouden van de boom of heester, of, wanneer dat niet mogelijk is, door het behoud van het genetisch materiaal.

Met verschillende bureaus in Nederland en Vlaanderen is de afgelopen twintig jaar gewerkt aan een inventarisatie van het genenmateriaal van bomen en struiken. Zo blijken eiken in Nederland afkomstig uit Spanje, Italië en wellicht ook de Balkan. Om autochtoon historisch plantmateriaal en cultuurhistorische landschapselementen te kunnen behouden, worden zaden en vruchten geoogst van nog aanwezige bomen en heesters. Staatsbosbeheer heeft in samenwerking met de firma Bronnen en Ecologisch Adviesbureau Van Loon een genenbank opgezet. Deze bevat ruim 40 soorten welke zijn aangeplant in Flevoland. Zie **www.genenbankbomenenstruiken.nl**

De (vermoedelijk) oudste boom van Nederland, de linde van Sambeek, is een gekweekt product, een *Tilia x europaea*. In Zweden blijken nog veel van deze zeventiende-eeuwse, in Nederland gekweekte hybriden te staan.

Ook de iep was een bekend Nederlands kwekersproduct. Tijdens de presentatie passeren foto's van een *Ulmus x hollandica* 'Belgica' (1694) uit 1790 in Utrecht, een *U. minor* 'Variegata' (bontbladig, 1772) van ca. 1900 in Houten en een gladde iep *U. hollandica* 'Major' (zeventiende eeuw) uit circa 1800 in Den Haag.

Maes doet een oproep om oude lanen niet volledig te vervangen, zodat de belevingswaarde, het genenmateriaal, de ecologische waarde, de historische plantafstand en de precieze plek behouden blijven.

Voorkeur heeft het inboeten met dezelfde variëteiten. Het probleem is dat de kennis van in Nederland door de eeuwen heen gekweekt materiaal nog niet voldoende ontwikkeld is en ook de verkrijgbaarheid van deze bomen en heesters is beperkt.

Een waarschuwing bij het inboeten van nieuwe (niet-historische) soorten: let op dat de nieuwe aanplant niet teveel afwijkt van het aanwezige materiaal. We zien voorbeelden van een nieuwe variëteit met een rechtere stam dan het oude materiaal waardoor de boom detoneert.

Maes somt tenslotte de volgende wensen en voorstellen op:

- (Her)waardering van het historische plantmateriaal
- Een Monumenteninventarisatieproject (MIP) en een Monumentenselectieproject (MSP) voor landschapselementen
- Een MIP en MSP voor bomen en heesters in lanen, parken, buitenplaatsen e.d.
- Kweker gezocht voor historische boom- en heestervariëteiten
- Verjonging van lanen door inboeten, grote terughoudendheid met totale kap en heraanplant
- Kennis bijeenbrengen van cultuurhistorisch waardevolle bomen en heesters; ook in opleidingen
- Voorafgaande inventarisatie bij projecten en restauraties
- Behoud en toepassing van cultuurhistorisch waardevol plantgoed bij restauraties en projecten

Tweede spreker: Leo den Dulk - Bewaarde en verdwenen ontwerpen van Mien Ruys.

Leo den Dulk bereidt een proefschrift voor over het leven en werk van tuinarchitecte Mien Ruys (1904-1999). Hiervoor bestudeert hij het archief van Mien Ruys dat bij Speciale Collecties van Wageningen Universiteit wordt bewaard.

Mien Ruys heeft een werkzaam leven gehad van 70 jaar. Tot de Tweede Wereldoorlog werkte ze op de kwekerij van haar vader (Moerheim). Ze heeft altijd veel aan bestaande tuinen gewerkt. Vanaf de jaren '30 sloot haar werk aan bij het functionalisme. Ze hield de gebruikswaarde van een te ontwerpen tuin in het oog, maar tegelijkertijd hield ze rekening met de al aanwezige beplanting. Twee belangrijke elementen zien we dan ook vaak terug in haar werk: vorm volgt functie, maar ook de aanwezige beplanting is bepalend voor de vernieuwde aanleg.

Leo den Dulk signaleert dat de mooi gedetailleerde beplantingsplannen van Mien Ruys in de huidige tijd niet opnieuw uitgevoerd kunnen worden omdat veel planten niet meer verkrijgbaar zijn.

Via een groot aantal voorbeelden op de presentatie zien we hoe Mien Ruys zorgde voor een relatie tussen gebouw en groenaanleg. De ligging van weverij De Ploeg in Bergeijk bijvoorbeeld. Rietveld ontwierp het gebouw in de jaren '50 en Mien Ruys het groengebied eromheen. Ruys heeft invloed gehad op de ligging van het gebouw in het landschap, zodanig, dat een gunstige zichtlijn op de entree ontstond. Verder zien we een foto van de aanleg rond de Van Nelle-fabriek in Rotterdam, voorbeelden van particuliere tuinen en van openbaar groen in nieuwe woonwijken.

Mededelingen

Kees Beelaerts roept namens het gilde van tuinbazen (www.tuinbazen.nl) op om kosten voor het toekomstig onderhoud van tuin of park op te nemen in restauratieplannen, omdat het restauratiewerk anders snel teniet wordt gedaan. Aansluitend op Maes: goed onderhoud is de beste manier om historisch plantmateriaal te behouden.

Trudi Woerdeman kondigt haar boek over stinzenplanten aan.

Zie www.dewarande.nl/boek_stinzenplanten.html

Hein Krantz, directeur van de Stichting Particulier Historische Buitenplaatsen (www.stichting-phb.nl), deelt mede dat het ministerie van LNV voornemens is om de subsidie aan en via PHB met ingang van 2010 te stoppen. Als u hierover contact wilt opnemen met PHB dan kan dat via: krantz@stichting-phb.nl

Presentatie boek *Villatuinen in Nederland 1900-1940*

Vervolgens wordt dit boek, geschreven door Eric Blok en Birgit Lang van SB4, gepresenteerd aan wethouder Boog van Hilversum. In de publicatie zijn achtergronden en kenmerken van de begin twintigste-eeuwse villatuin opgenomen zodat het herkennen en duiden van deze tuinen eenvoudiger wordt. Te bestellen via: www.villatuinen.nl

Door uitlopen is het programmaonderdeel 'Hoe ziet u het Platform Groen Ergoed' over de organisatievorm van het platform vervallen. Afsproken wordt het platform twee maal per jaar bijeen te laten komen. Wij vragen u om ideeën over organisatie en inhoud naar groenplatform@racm.nl te sturen. Deze opmerkingen kunnen als onderlegger dienen voor het volgende platform dat in april zal plaatsvinden.